

אדרברה בעדרותיך

הג מתן תורה
תשפ"ג

התורה היא החיים

הגמרא במסכת יומא (לה, ב), מספרת על **הלל הזקן** שבכל יום היה משתכר בטרפיק אחד, חציו היה נותן לשומר בית המדרש, וחציו לפרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. פעם אחת לא מצא להשתכר, ולא הניחו שומר בית המדרש להיכנס לבית המדרש. עלה הלל לגג ונתלה וישב על פי הארובה, כדי שישמע דברי אלוקים חיים מפי שמעיה ואבטליון. אמרו אותו היום ערב שבת היה ותקופת טבת הייתה, וירד עליו שלג מן השמים. כשעלה עמוד השחר, אמר לו שמעיה לאבטליון: אבטליון אחי, בכל יום הבית מאיר, והיום אפל, שמא יום המעונן הוא. הציצו וראו דמות אדם בארובה. עלו ומצאו עליו גובה שלש אמות שלג. פרקוהו והרחיצוהו וסכוהו והושיבוהו כנגד המדורה. אמרו: ראוי זה לחלל עליו את השבת.

והקשה **החפץ חיים** בליקוטי הלכות, הלא שנינו (כתובות נ, א) 'המבזבז אל יבזבז יותר מחומש', ונפסק בשולחן ערוך (אורח חיים, תרנו, א), שאין להוציא עבור מצוה יותר מחומש. אם כן, איך נתן הלל חצי שכרו ללימוד תורה?

עוד הקשה **הבן יהוידע**, איך סיכן הלל עצמו, והלא אמרו בבא קמא, (סא, א), 'כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי, כל המוסר נפשו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו. [וכתב **המהרש"א**: לפי שהאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ואדם שמסכן את חייו לא יתכן שהגאולה תבוא על ידו. וכיצד זכה הלל, שהרבה הלכות נאמרו בשמו?].

ויש שכתבו לבאר, כי **הלל** הרגיש שללא התורה חייו אינם חיים! ולכן עלה לגג לשמוע דברי אלוקים חיים. ובמקרה זה לא נאמר הדין 'המבזבז אל יבזבז יותר מחומש', לפי ש'כל אשר לאיש יתן בעד נפשו' (איוב ב, ד). אצל הלל המושג 'כי היא חייה' היה חי ומוחשי עבורו, ו'מרבית תורה מרבית חיים' (אבות ב, ז), היה מציאות ממשית אצלו. ובמצב כזה אף היה מותר לו לסכן עצמו עבור לימוד התורה הקדושה, מאחר וסיכן את עצמו עבור חייו!

והנה במסכת ברכות (סא, ב) מספרת הגמרא: "תנו רבנן, פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה. אמר ליה: עקיבא, אי אתה מתירא מפני מלכות. אמר לו, אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם: מפני מה אתם בורחים, אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם, אמר להם: רצונכם שתעלו

ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם, אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות, לא פקח אתה אלא

טיפש אתה, ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה. אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה 'כי הוא חיך ואורך ימך' כן, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה וכו'".

בביאור תשובת רבי עקיבא לפפוס שמדמה את לימוד התורה לדגים שבים, ביאר **רבי יחיאל מיכל פיינשטיין** זצ"ל, שרבי עקיבא ענה לו שלימוד תורה אצל כלל ישראל, הוא כמו אור לנשימה, שזה עצם מהות החיים. לימוד התורה אינו נחשב רק כמעלה בעלמא שמי שלומד זוכה לקבל את המעלה הזו, אלא זה עצם מהות החיים, כל החיות של כל יהודי ויהודי זה לימוד התורה.

וממילא אם מפסיקים לרגע אחד את הלימוד ופורשים בעת ההיא מהתורה, נחשב הדבר שמפסיקים את עצם החיים. והרי זה כמו אדם שלקחו ממנו את האויר לנשימה שאינו יכול להמשיך ולהתקיים אפילו רגע אחד נוסף.

ולכן אומר רבי עקיבא, שאפילו בזמן שהמלכות גוזרת גזירות שלא יעסקו בתורה, לא יתכן להפסיק את הלימוד, שלא יתכן שמחמת הגזירה נפסיק את עצם החיים של עם ישראל.

במסכת עבודה-זרה (ג, ב) "אמר רב יהודה אמר שמואל: מהו שכתוב "ותעש אדם כדגי הים כרמש לא מושל בו" (חבקוק א, יד), למה נמשלו בני אדם כדגי הים, לומר לך, מה דגים שבים כיון שעולים ליבשה מיד מתים, אף בני אדם כיון שפורשים מדברי תורה ומן המצוות מיד מתים".

ויש להבין, אם חז"ל באו ללמוד מהפסוק בחבקוק שמי שאין עוסק בתורה יענש במיתה, אם כן מדוע צריך ללמוד את זה מפסוק בחבקוק, הלא כל התוכחות שבפרשת בחוקתי, ובשפרשת כי תבוא, מדברים על עונשים חמורים מאוד, לכל מי שעובר על מצוות ה', ולמי שאינו עוסק בתורה?!

וביאר מרן הגאון רבי אהרן יהודה ליב שטינמן זצ"ל, התוכחות שכתובים בתורה מלמדים אותנו את **העונש** לאדם שלא מקיים את התורה, אמנם חז"ל למדו מהפסוק בחבקוק נדבך נוסף - **התורה היא החיים!** וכמו שהמים לדגים הם החיים שלהם, ודג הפורש מהמים מת לא מפני שנענש, אלא מפני שעזב את מקור חיותו, ואף על פי שאינו מת מיד ויש לדג חיים זמן מה לאחר שהוציאו אותו מן המים, אבל הוא בתהליך מיתה. כן האדם כשעוזב את התורה עוזב את מקור חיותו וקיומו! ואף שלא ניכר עליו עדיין המיתה אבל הוא נחשב למת.

והנה, במסכת תמורה (טז, א) איתא בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן, תשש כוחו של יהושע, ונשתכחו ממנו שלוש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות, ועמדו כל ישראל להורגו. ותמה **רבי יחיאל מיכל פיינשטיין** זצ"ל, מדוע ביקשו ישראל להורגו, הן מדובר בדור דעה של באי הארץ, והיכן שמענו שמגיע לאדם עונש מוות על שנשתכחו ממנו הלכות?

ותירץ, בני הדור ההוא הבינו כראוי מהי תורה. הם חשו עד עמקי נשמתם כי תורה היא חיים! ללא שום הגזמה. וכיון שיהושע גרם להם לשכוח הלכות [כדאיתא שם ששכיחת השלש מאות הלכות מיהושע הייתה כעונש שבבילו עיי"ש (ברש"י ובמהרש"א) הסיבה לכך], הסתכלו עליו כעל מי שקטע חלק מחייהם, מה לי קטלא כולה ומה לי קטלא פלגא? לכן בקשו להורגו (אלא שאחר כך החזיר עתניאל בן קנז הלכות אלו בפלפול).

ערכה העצום של לימוד תורה

במסכת ברכות (סא, ב) מסופר שרבי עקיבא נתפס בבית האסורים על שהקהיל קהילות ברבים ועסק בתורה, ובאותו זמן תפסו גם את פפוס בן יהודה והושיבוהו אצלו. אמר לו פפוס לרבי עקיבא: מי הביאך לכאן... אמר לו: אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה, ואוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים. מיהו פפוס בן יהודה?

בספר **'ברכת שמואל'** (בהקדמה לח"ד - במכתב), מביא בשם **הגר"א**, שהוא אותו פפוס ולוליינוס קדושי לוד שמסרו את עצמם עבור כלל ישראל, וצדיקים גמורים היו, שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן בגן עדן! (עיין תענית יח, ב, ברש"י את כל המעשה במלואו).

ולכאורה פלא, אם זה הוא פפוס, למה אם כן אמר פפוס לרבי עקיבא, שהוא (פפוס) נתפס על דברים בטלים, הלא נתפס על שמסר נפשו על כלל ישראל?

אלא מובא בספר **'רביד הזהב'**, ששמע לבאר ביאור נפלא, כל דבר שיהיה, אף הנעלה ביותר, כאשר עומד בהשוואה ללימוד תורה - **חשוב כדברים בטלים**: כלומר, עסק התורה כל כך נעלה וחשוב שאין ערוך אליו, ואף המצוה החשובה - הצלת כלל ישראל, נחשבת ביחס לעסק התורה כדברים בטלים!!!
ומוסיף שהדברים נראים מופלאים, אבל מצא מקור לזה, **באבות דרבי נתן** (פרק מ"א, ס"א), כתוב מעשה **ברבי שמעון בן יוחאי** שהיה מבקר את החולים, ומצא אדם אחד שתפוח ומוטל בחולי מעיים ואמר גידופין לפני הקב"ה, אמרו לו רבי שמעון בן יוחאי: ריקה היה לך שתבקש רחמים על עצמך ואתה אומר גידופין? אמר לו: הקב"ה יסלקנו ממני ויניחנו עליך. אמר רבי שמעון בן יוחאי: יפה עשה לי הקב"ה (שאותו אדם קלל אותי), שהנחתי דברי תורה והייתי מתעסק בדברים בטלים.

וכתב **ב'בנין יושע'** (שם): אף על פי שרבי שמעון בו יוחאי היה מבקר את החולים שהוא מצוה הגדולה של גמילות חסדים (כדאיטא במסכת נדרים מא, א) ולא דבר בטל הוא, מכל מקום "תלמוד תורה כנגד כולם", לכן אמר רבי שמעון בן יוחאי: יפה עשה לי הקב"ה שאותו אדם קילל אותי, כיון שעזבתי את התורה והתעסקתי בדברים בטלים.

הרי לנו מאן דבר נורא, ביחס לדברי תורה הכל נחשב דברים בטלים, ואפילו ביקור חולים שהוא מהמצוות הגדולות של גמילות חסדים! ואף שלפי הלכה כשבאה מצוה לידי הדין הוא שכל המצוות דוחות תלמוד תורה, עם כל זה, כיון שסוף סוף ביטל מן התורה, קרא על עצמו שהתעסק בדברים בטלים!

וזה הטעם למה שאמרו חז"ל על הפסוק "ורצוי לרוב אחיו" (אסתר י, ג), שפרשו **ממרדכי הצדיק** מקצת מן הסנהדרין, לאחר שהלך להצלת עם ישראל ובטל מדברי תורה, אמר **רבי יוסף** "גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות". הרי לנו אף כי עסק בהצלת כל עם ישראל, ולולי הוא חס ושלוה היתה גזירת המן מתקיימת, עם כל זה הורד מגדלותו.

ומזה נלמד גודל חשיבות אדם הלומד תורה, שבשעת לימודו נחשב הוא לספר תורה, וממילא בכל מקום שהוא יושב ולומד, אותו מקום הוא כארון קודש! סיפר הגאון **רבי שלמה היימן** זצ"ל, כאשר יסד רבינו סעדיה גאון את ישיבתו בסורא, שיגר כרוזים בכל מקום ומקום שיבואו לעזרת בניין הישיבה. גביר אחד מנדיבי עם במצרים, גמר בליבו לתרום סכום נכבד לבניין ארון הקודש של הישיבה. וכשהגיע הגביר לסורא על מנת למסור את תרומתו, נוכח לראות שארון הקודש שבהיכל עומד על תילו. התברר כי כבר הקדימו גביר אחר. הצטער הגביר מאוד על כך שלא יהיה לו חלק בדבר המקודש ביותר בישיבה. כשבא וסיפר את צערו לפני ראש הישיבה, אמר לו רבי סעדיה גאון: דע לך בני, כי תורת בני עמנו נחלקה לשניים: תורה שבכתב ותורה שבעל פה. התורה שבכתב מקומה בארון הקודש, אבל התורה שבעל פה, נמסרה במסורה מדור לדור, ובן ישיבה שלומד תורה נחשב לספר תורה, וממילא בכל מקום שיושב ולומד, אותו מקום הוא ארון קודש! הספסל ארון קודש, הסטנדר ארון קודש, כל הישיבה כולה ארון קודש!

דביקות בתורה

ועוד כי מלימוד תורה לעולם לא יבוא אדם לידי הפסד. כפי שסיפר תלמיד חכם על עצמו: ישנו גביר אמריקאי שלפעמים הוא מגיע לארץ ישראל, ואז נוהג להתפלל בבית מדרשו שבירושלים. באחד השנים לקראת חג הפסח אותו איש אמיד נכנס לכולל בו אנו לומדים, כאשר אוזח תיק נפוח בידו, הסתקרנתי ועקבתי אחריו. הוא התיישב בספסל המזרח בבית המדרש, ופתח את התיק שהיה גדוש בשטרות של דולרים.

כל האברכים החלו לגשת אליו לבקשתו, ולכל אחד מסר באדיבותו שטר של מאה דולר.

לפתע קלטו עיני אברך שיושב ולומד בשקידה בקצה בית המדרש, ולא שם לב כלל לנעשה מסביבו, ניגשתי אליו ואמרתי לו שגם הוא יגש לחלוקה, מאחר ותיכף מסתיימת החלוקה.

האברך השיב לי בקצרה: בזמן הלימוד לא מפסיקים עבור שום הון שבעולם! ומיד המשיך לשקוע בלימודו.

המשכתי לעקוב אחר החלוקה, כאשר סיים הגביר את החלוקה, העיף מבט לקצה בית המדרש, ושאל: מי זה האברך שיושב שם בפינה, ומדוע אינו ניגש לקבל מילגה? השבתי לו: האברך הזה אינו מוכן להפסיד מלימודו עבור שום הון שבעולם!

סיים הגביר לחלק, וקיפל את תיקו והלך ישר לאותו אברך היושב בקצה בית המדרש. בעודי מתבונן בנעשה ראיתי תוחב לידי של האברך עשר שטרות של מאה דולר, ומברכו בחג שמח ויוצא מבית המדרש!

שמעתי מהרה"ג ר' **אברהם עמר** שליט"א, תלמידו המובהק של הגאון הגדול **רבי שמואל יעקב בורנשטיין** זצ"ל, וכך סיפר: לאחר חתונתי יום אחד בשעה ארבע לפנות בוקר, צלצל הטלפון בביתי, מיד התעוררתי וחששתי שמדובר בפיקוח נפש, עניתי ולהפתעתי, הראש ישיבה ר' שמואל יעקב הציג את עצמו וכך אמר: יש איזה רבי עקיבא איגר מסוים שמדבר על קנין כסף, היכן זה נמצא? חשבתי לעצמי הרי התעוררתי עכשיו ועדיין לא ברכתי התורה, אמרתי לראש ישיבה, אגיד ברכת התורה ומיד אוכל לדבר, נעשה שקט בצד השני של הטלפון... כנראה הראש ישיבה קלט מה השעה, הסתכל על השעון, פתאום אני שומע אותו אומר: אוי עכשיו היה השעה שבע בערב איך כבר נהיה השעה ארבע לפנות בוקר...! סליחה שהתקשרתי באמצע הלילה, בתחילה חשבתי שלא הרגשת טוב, ולכן הלכת לישון מוקדם בשבע בערב..

למוחרת כשהגעתי לישיבה ניגשו אלי תלמידים ואמרו לי: 'הראש ישיבה מחפש אותך בחיפות', כמובן הגעתי מיד וראש הישיבה ביקש ממני שוב מחילה והתנצל שלא התכוון להתקשר בשעה כזו, אלא שכשהסתכל בשעון היה השעה שבע בערב ולא שם לב איך הגיע פתאום השעה ארבע לפנות בוקר...! הזמן עבר כל כך מהר מרוב שקידתו בתורה!

התורה מתוקה מדבש!

דוד המלך אומר על גודל מעלת התורה: "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים **מדבש** ונופת צופים" (תהלים יט, יא). **הגאון רבי יוסף שלום אלישיב** זצ"ל ביאר, מדוע דוד המלך אמר על התורה "מתוקים **מדבש**"? במה התורה יותר מתוקה מדבש? וביאר על פי דברי **הראש"ש** (ברכות פ"ו ס"ו ל"ה), שכתב בשם **רבינו יונה**, שמותר לאכול "מושק" אף שהוא עשוי מדבר איסור ויש בו דם, בכל זאת מותר, ומביא ראיה לזה: "שהרי הדבש אם נפל בו חתיכה של איסור, אף על גב שאיסור נימוח בתוך הדבש, כיון שדרך הדבש להפוך הדבר הנופל לתוכו לדבש, דנים אותו כמו דבש ומותר" וכו'.

וכתבו הפוסקים, שלא התיר **רבינו יונה**, אלא **בחתיכה** של איסור שנפלה לתוך דבש, שאז הדבש הופך הדבר שנפל בו לדבש, אבל אם נפלה נבילה **שלימה** לתוך דבש, באופן זה לא התיר רבינו יונה.

בזה יש לבאר את הפסוק: "ומתוקים מדבש ונופת צופים", התורה מתוקה יותר "מדבש", כי יש לה תכונות טובות יותר ומשובחות מהדבש, שהרי בדבש מצינו התכונה שהופך דבר איסור שנופל לתוכו לדבש, ומתירו כדלעיל. אבל מכל מקום, **דבר שלם**, אין בכך הדבש להפוך לדבש. אבל התורה הקדושה אינה כן, אלא אפילו "אדם שלם" עם כל מידותיו ותכונותיו הרעות, בכך התורה, להופכו לאדם מקודש ונעלה, כי גדול כח התורה לשנות האדם, ומאור שבה מחזירו למוטב, ועל זה אמר דוד המלך שדברי התורה "מתוקים מדבש". (מתוך שיעורים על מסכת בכורות).

יהי רצון שנזכה לקבלת התורה באהבה ובשמחה,
לעמול בתורה, לחוש את מתיקות התורה ולהידבק בה
כל ימי חיינו! אמן ואמן!